

# ‘Verzet tegen krimp is zinloos’

**De Nederlandse bevolking zal de komende decennia nog licht groeien, maar veel gemeentes krijgen te maken met een voor Nederland vrij nieuw fenomeen: krimp. In Groningen, Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg zijn de gevolgen al merkbaar, in de toekomst zullen grote delen van Oost-Nederland en het oostelijk deel van Zuid-Holland volgen.**

Onno Hoes, burgemeester van Maastricht gebruikte zijn eerste nieuwjaarsrede om de bewoners en ambtenaren van zijn stad op te peppen. Het zou volgens hem ‘een schande zijn’ als Maastricht zicht neerlegt bij een krimp van de bevolking. ‘Ieder jaar krijgen wij zo’n vijfduizend studenten als nieuwe inwoners van onze stad. En een stad met de uitstraling van Maastricht moet zich kunnen meten met Cambridge, Oxford, Fontainebleau, Grenoble, Bologna. Oude en nieuwe universiteitssteden die een vergelijkbaar profiel hebben als onze stad Maastricht en die in staat zijn om studenten vast te houden door hen goede huisvesting te bieden, een aantrekkelijk cultureel klimaat, optimale vervoersmodaliteiten en de kans om kennisinstututen en bedrijven nauw te laten samenwerken waardoor tientallen nieuwe bedrijfjes ontstaan.’

Hoes is lang niet de enige die zich druk maakt over krimp. Helemaal aan het andere eind van Nederland klonk een vergelijkbaar geluid. Burgemeester Schuiling van Den Helder noemde de 2011 een ‘cruciaal jaar’ om de krimp van zijn stad en de omliggende regio te voorkomen.

En Anneke Haarsma, gedeputeerde van de provincie Drenthe, kondigde in haar nieuwjaarsrede aan dat zij dit jaar bijeenkomsten gaat houden om de inwoners van haar provincie ervan te overtuigen dat krimp onvermijdelijk is. Zij wil geen nieuwe woonwijken meer in haar provincie. Gemeentes die ondanks de krimpende bevolking toch met uitbreidingsplannen komen, zullen het provinciebestuur op hun weg vinden, zei ze tegen RTV Drenthe.

## Verpaupering

Wie wil zien hoe de gevolgen van krimp eruit kunnen zien, kan het best gaan kijken in Parkstad Limburg of Noordoost-Groningen. Delfzijl en Winschoten zagen hun bevolking de afgelopen dertig jaar al met respectievelijk 30 en 13 procent afnemen. Vooral jongeren trekken naar de stad Groningen of naar de Randstad. Dat leidt tot verpaupering van steden en dorpen. Huurhuizen staan leeg, koophuizen staan soms jaren te koop. Scholen en winkels sluiten, andere voorzieningen staan onder druk. De leegloop zorgt ook voor een sociale segregatie: ouderen en laagopgeleiden

blijven achter, terwijl hoogopgeleide jongeren vertrekken.

Ook op het platteland blijft de krimp niet zonder gevolgen. De agrarische ondernemersorganisatie LTO waarschuwde in december 2010 dat de verwachte krimp in de Achterhoek nu al gevolgen heeft voor varkensboeren in die regio. Om kleine varkensboeren die wilden stoppen met hun bedrijf te ondersteunen, wees de gemeente hen een bouwkaavel toe. Maar Aalten heeft de regeling al geschrapt en buurgemeentes overwegen hetzelfde te doen met het oog op de verwachte regionale bevolgingskrimp. Dat brengt de boeren volgens de afdelingsvoorzitter van LTO Noord Henk Rougour tot ‘schrijnende situaties’. De bedrijven zijn onverkoopbaar omdat er in de kleinschalige Achterhoek geen ruimte is voor uitbreiding. Oudere boeren zijn daardoor volgens hem genooddaakt om hun bedrijf voort te zetten. De komende decennia verandert het beeld dat krimp alleen plaatsvindt aan de randen van Nederland, voorspellen demografen. Tussen nu en 2025 krijgt naar verwachting ruim de helft van de gemeenten te maken



*Woningen in Delfzijl worden gesloopt. In Noordoost-Groningen zijn de gevolgen van bevolgingskrimp al duidelijk zichtbaar. Demografen voorspellen ook afnemende bevolking in veel andere regio's.*

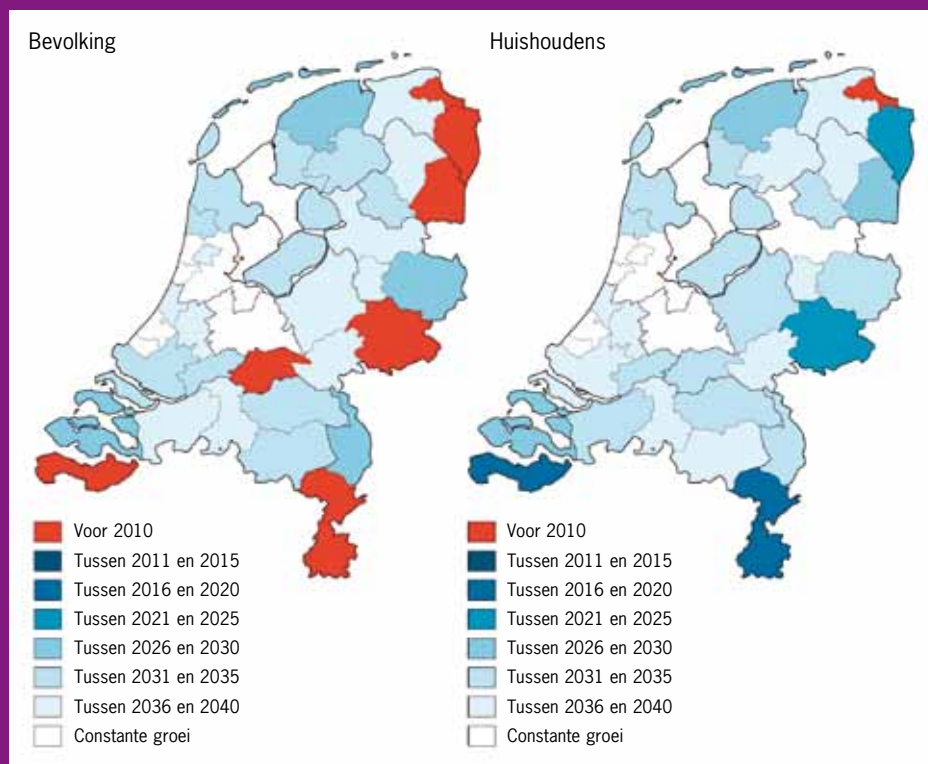
met een teruglopend aantal inwoners, schrijft Frank Veeneklaas van Alterra over de effecten van de demografie voor de leefomgeving in een WOt-document dat bijdraagt aan de Natuurverkenning 2011. Dat betekent echter niet meteen dat al die gemeenten te maken krijgen met leegstand. Door individualisering en vergrijzing wordt het gemiddelde huishouden steeds kleiner. In 1980 bestond het gemiddelde huishouden nog uit 2,8 personen, nu zijn er dat 2,2 en in 2025 daalt dat naar verwachting verder naar net boven de twee. Maar kleine huishoudens bezetten net zo goed één woning. Dus zullen veel steden met een krimpende bevolking toch geen teruggang in de vraag naar huizen zien. Veeneklaas verwacht verder dat vooral gemeentes rondom de grote steden ondanks de stabiliserende bevolking op nationaal niveau juist flink zullen blijven groeien. 'Mensen willen van twee walletjes eten: de voorzieningen van de stad op aanvaardbare afstand, maar wonen in een rustige, veilige, groene 'platte-

landsomgeving' die echter niet per se op het platteland hoeft te liggen.' Wageningen UR en het ministerie van EL&I hebben volgens Bas Breman, onderzoeker bij Alterra, het thema krimp tot voor kort weinig aandacht gegeven. Ten onrechte, vindt hij. 'Op het eerste gezicht is krimp vooral een stedelijk fenomeen en dus eerder een vraagstuk van Binnenlandse zaken', zegt Breman, die één van de trekkers is van het Wageningse onderzoek naar krimp en vergrijzing. 'Maar voor de manier waarop regio's kunnen omgaan met de krimp is het groene DNA van de regio van groot belang. Een belangrijk deel van de krimp zal plaatsvinden in de perifere gebieden. Dat zijn gebieden die hun identiteit voor een belangrijk deel ontleen aan bijvoorbeeld de agrarische sector en de kwaliteit van de leefomgeving, terreinen waar het ministerie van EL&I en Wageningen UR een belangrijke rol kunnen spelen. Temeer omdat er in deze gebieden ook letterlijk meer ruimte voor innovatie is.' Inmiddels heeft Breman al wel met

collega's van Alterra en LEI voor EL&I een concept-kennisagenda gemaakt. De regio's die als eerste te maken krijgen met krimp zijn heel verschillend. Breman: 'Limburg heeft heel andere mogelijkheden dan Oost-Groningen. In Groningen zijn er gemiddeld sterke landbouwbedrijven wat kan pleiten voor een verdere structuurversterking van de agrarische sector. Limburg heeft juist veel relatief kleine bedrijven, en de mogelijkheden voor boeren om uit te breiden zijn beperkt. Het landschap maakt het daar wel veel aantrekkelijker voor toeristen, waardoor er veel meer mogelijkheden zijn voor verbreding.' 'Zeeland is weer anders, daar is het economisch probleem van een andere orde. De werkloosheid is er bijvoorbeeld heel laag. De kunst is om per regio een aanpak te kiezen die past bij de lokale omstandigheden.' De treurige aanblik van een aantal gemeenten in Noordoost-Groningen maakt volgens hem duidelijk dat regio's er goed aan doen zich op tijd te bezinnen op de krimp. 'Het heeft geen zin

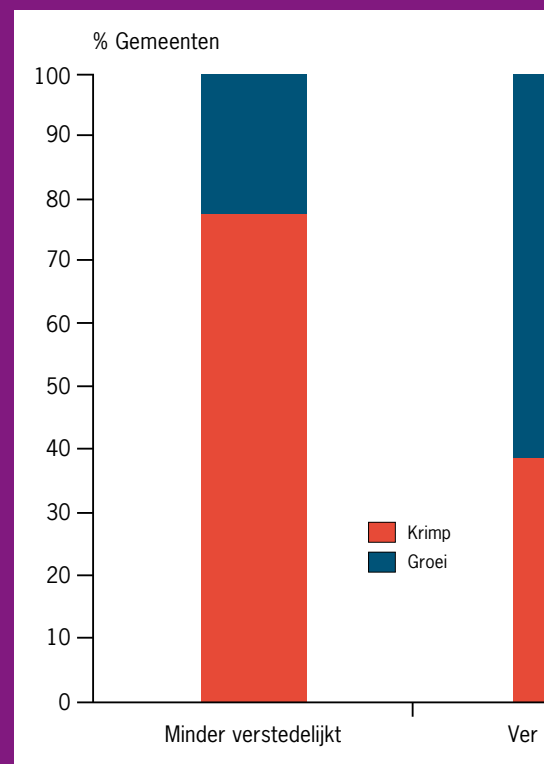
## Feiten en cijfers

### Bevolkingsgroei ongelijk verdeeld



Omslag naar krimp. Bron: Planbureau voor de leefomgeving.

### Vooral platteland krimpt



Percentage gemeenten dat zal groeien en krimpen tot 2025.

om je ertegen te verzetten, het gebeurt toch. In Groningen hebben ze te lang gewacht. Je moet eerder actie ondernemen.' Gemeentebestuurders staan niet te juichen bij het idee van een krimpende bevolking. Liever zouden ze groeien. De eerste reactie van veel lokale overheden was dan ook om plannen te maken die nieuwe inwoners zouden aantrekken. Breman: 'Als iedereen dat doet, bouwt iedereen voor de leegstand.' Toch is het besef dat verzet tegen de dalende bevolkingstrend niet zal helpen inmiddels bij veel bestuurders doorgedrongen. Van bestrijden naar begeleiden noemde het Planbureau voor de Leefomgeving de nieuwe denklijn.

### Stadsparken

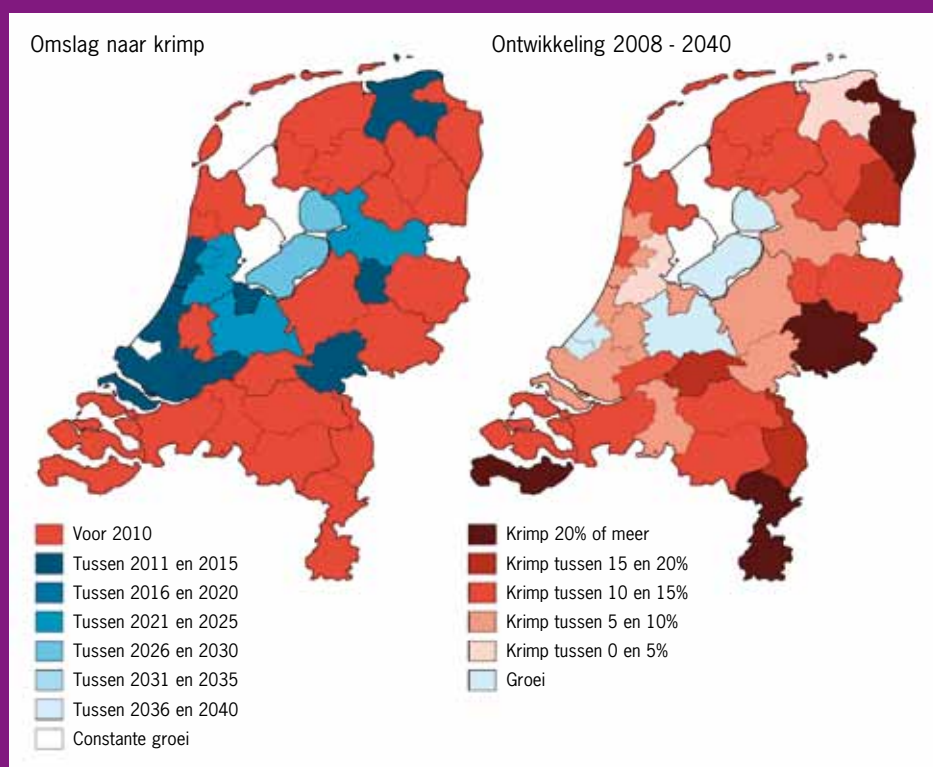
Krimp hoeft volgens Breman niet alleen negatieve gevolgen te hebben voor steden en dorpen. 'Er is meer ruimte voor bijvoorbeeld groen en blauw. Ook in de steden. In Heerlen zijn bijvoorbeeld plannen voor stadsparken die als groene aderen door de stad lopen.'

Volgens Breman kan de rijksoverheid ook meer doen om de krimpregio's te ondersteunen. 'De rijksoverheid is ook vooral gericht op groei. Er zijn wel stimuleringsfondsen voor groeiregio's zoals Greenport Venlo of Brainport Eindhoven. Maar voor de ontwikkeling van de BV Nederland als geheel is het ook van belang om aandacht te geven aan economisch minder sterke regio's en om de contrasten tussen regio's niet te groot te laten worden. Naast de subsidieprojecten die er nu zijn om krimpregio's te steunen zou het goed zijn als de rijksoverheid zich ook gaat bezinnen op de krimp en meedenkt. Bijvoorbeeld over hoe landelijke regelgeving kan worden aangepast om het die regio's makkelijker te maken. Denk aan het aantal leerlingen dat minimaal op een school moet zitten of maatwerk voor boeren die willen stoppen dan wel uitbreiden.' Er zijn ook goede voorbeelden van gemeentes waar digitale media het voorzieningspeil in dorpen op peil houden. 'Denk een digitale arts of aangifte doen bij de politie via een webcam.'

Verder zijn er experimenten om bedrijfsopvolgers te vinden voor het mkb. In het Venturi-project in Friesland bijvoorbeeld zoekt men naar jongeren, die geïnteresseerd zijn in het overnemen van een bedrijf, om ze in contact te brengen met bedrijfseigenaren die een opvolger zoeken. Het doel is werkgelegenheid te behouden. Of denk aan geïntegreerde kindvoorzieningen, zodat je als ouder niet eerst twintig kilometer de ene kant op moet om je peuter naar het kinderdagverblijf te brengen en dan weer tien kilometer de andere kant op voor de school van je kleuter. Dat soort ideeën houdt een regio leefbaar.'

<b>Domein</b>	Natuur, landschap en platteland, WOT Natuur en milieu
Informatie:	WOT-paper 3, LEI-rapport 2010-029
Contact:	Bas.Breman@wur.nl 0317 - 48 16 36 Frank.Veeneklaas@wur.nl 0317 - 48 19 07

## Beroepsbevolking neemt in veel regio's al af



Bron: Bevolkingsontwikkeling op het platteland, LEI, Ida Terluin. Krimp potentiële beroepsbevolking. Bron: Planbureau voor de leefomgeving.